

Sadrazam Benderli Mehmed Selim (Sırrı) Paşa: Hayatı, İdari ve Siyasi Faaliyetleri

Hüseyin Selçuk

İstanbul, Kitabevi Yayınları, 2022, 240 sayfa, ISBN: 978-625-8055-23-8.

Vildan BOZKURT*

Sadrazam Benderli Mehmed Selim (Sırrı) Paşa kitabının yazarı Hüseyin Selçuk, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak çalışmakta olup İstanbul Üniversitesi Yakınçağ Tarihi Bilim Dalında doktora programına devam etmektedir. Ele alınan bu kitap ise kendisinin yüksek lisans tezinden oluşturulmuştur.

Tarihî şahsiyetlerin biyografileri onların yaşadıkları toplumu ve dönemi daha iyi kavrayabilmemiz açısından önemlidir. İnsan ister istemez, yaşadığı toplumun ve dönemin bir ürünü olarak şekillenir, yeri geldiğinde yaşadığı topluma ve döneme şekil veren biri konumuna da gelebilir. Bu nedenle biyografinin, tarih yazımında önemli bir yere sahip olduğunu ifade etmek gerekmektedir.

Osmanlı tarihi boyunca birçok sadrazam ve paşa, faaliyetleri ile ön plana çıkmıştır. İçlerinden biri ise literatürde hakkında çok az çalışma bulunan Sadrazam Mehmed Selim Paşa'dır. İşte bu kitapta, Paşa'nın doğumundan Şam Valiliğine kadar geçen süreçteki hayatı anlatılırken, bu süreçte Osmanlı Devleti'nin askerî ve siyasi dönüşümü ile içinde bulunduğu durum anlatılmıştır. Mehmed Selim Paşa'nın idari ve siyasi faaliyetleri üzerinden Osmanlı Devleti'ne faydalarına ve bu faydaları sağlamasını hazırlayan süreçlere değinilmiştir. Mehmed Selim Paşa'nın görev yaptığı dönemlerdeki olaylar, Paşa'nın faaliyetleri etrafında şekillendirilerek okuru sıkmadan, akıcı bir şekilde anlatılmıştır.

Kitap, üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Paşa'nın doğumu ve gençliği hakkında bilgiler verilmekle beraber Silistre'nin coğrafi konumundan söz edilmiş, Osmanlı Devleti için iktisadi ve askerî

* Lisans Öğrencisi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul, vildan.bozkurt@stu.fsm.edu.tr

açından önemi hakkında bilgiler verilmiştir. Daha sonra Mehmed Selim Paşa'nın Silistre Valiliğine atanması ve faaliyetlerinden bahsedilmiştir. Ayrıca Tuna Seraskerliğine giden süreç, 1821 Rum İsyanı ve Balkanlardaki gelişim ele alınarak Tuna Seraskerliğine atanması ve Eflak-Boğdan İhtilalleri karşısında Mehmed Selim Paşa'nın rolünden bahsedilmiştir. Mehmed Selim Paşa'nın Aleksandr İpsilanti karşısında başarılı bir askerî harekâta imza atmış olması Paşa'nın Silistre Valiliğinin yanında bir de Tuna Seraskerliğine yükselmesini sağlamıştır. Paşa'nın Tuna Seraskerliğine atanmasındaki süreçle birlikte Rus tehlikesi karşısında aldığı tedbirler detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

İkinci bölümde ilk olarak, Mehmed Selim Paşa'nın sadrazamlığa atanmasını hazırlayan sebepler ele alınmıştır. Sultan II. Mahmud'un askerî reform hedefleri ve Babıali'de kendisine bağlı sağlam bir kadro oluşturmak istemiş olması üzerine Yeniçeri Ocağı hakkındaki hedeflerini Sadrazam Galib Paşa'ya bildirmiş ve Galib Paşa ise kendisine bu hedeflerinin gerçekleşebilmesi için Mehmed Selim Paşa'nın Sadaret makamında bulunması gerektiğini tavsiye etmiştir. Bu tavsiye üzerine Sultan II. Mahmud, Mehmed Selim Paşa'nın hem askerlikten gelme biri olması hem valiliği ve seraskerliği dönemindeki yönetiminden dolayı hem de sadakatinden şüphe duymaması nedeniyle hedeflediği reformlarını gerçekleştirmesi için Mehmed Selim Paşa'yı sadaret makamına tayin etmeye karar vermiştir. Daha sonra Cebeciler Vakası ve Sadrazam Mehmed Said Galib Paşa'nın azlinden bahsedilmiştir. Sonrasında Mehmed Selim Paşa'nın sadrazamlık vazifesine başlaması ve bazı faaliyetlerinden bahsedilmiş olmakla birlikte göreve başladığında devletin genel durumuna değinilmiştir. Daha sonra Rum isyanındaki gelişmeler ve Mehmed Selim Paşa'nın bu gelişmeleri sürekli takip ederek elinden gelen desteği sağlamasından bahsedilerek, Yeniçeri Ocağının kaldırılma nedenleri ve Mehmed Selim Paşa'nın buradaki rolüne değinilmiş olup, Eşkinci Ocağının kurulmasındaki rolü ve Yeniçeri Ocağının ilgası detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Asakir-i Mansure'nin kurulması süreci de detaylı bir şekilde anlatılmış olmakla birlikte, 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı ve Mehmed Selim Paşa'nın Rumeli Seferi ile Balkan Seferi de yine değinilen konulardandır. Paşa'nın sadareti süresince elde ettiği başarılar, Sultan II. Mahmud'un en güvenilir adamlarından olmasını sağlamış fakat diğer taraftan bazı düşmanlar kazanmasına sebep olmuştur. Bu düşmanlardan biri olan Serasker Hüsrev Paşa, Mehmed Selim Paşa'nın merkezden uzaklaştırılarak 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı'na serdar-ı ekrem ünvanıyla gönderilmesini sağlamıştır. Mehmed Selim Paşa bu savaş sırasında cepheye önemli bir hata yapmış ve bu hata sonucunda Varna Kalesi düşmüştü; bununla birlikte iki cepheden hareket eden Ruslar, Anadolu'da Kars ve Erzurum'a kadar ilerlemişler; Rumeli'de ise Varna'nın düşmesiyle Balkanların güneyine inmiş ve Edirne'ye kadar gelmişlerdir. Paşa, Varna'nın düşmesini engelleyememiş ve neticesinde Mehmed Selim Paşa'nın azledilmesine karar verilerek sürgüne gönderilmiştir. Böylelikle ikinci bölümün sonunda, Mehmed Selim Paşa'nın, 1878-1879 Osmanlı-Rus Savaşı'nda sarbanbaşı ünvanı ile başlamış olduğu görevi yine bir Osmanlı-Rus savaşı sırasında serdar-ı ekrem ünvanına sahipken son bulmuş oluyordu.

Üçüncü ve son bölümde ise Mehmed Selim Paşa'nın, Babıali'ye bir arıza göndererek, bilinçli bir şekilde hata yapmadığını ve Sultan Mahmud'un kendisini affetmesini talep etmesine rağmen Sultan II. Mahmud'un bu duruma yanaşmaması okuyucunun merakını uyandırmaktadır. Sonrasında, Rumeli'de

meydana gelen karışıklıkların sona ermesi için bölgeye tecrübeli bir valinin atanmasına ihtiyaç duyulmasından, bu nedenle daha önce Balkanlarda valilik yapmış ve önemli bir idari tecrübeye sahip olan Mehmed Selim Paşa'ya ihtiyaç duyulmasından bahsedilmiştir. Bunun üzerine sürgün cezası affedilip kendisine tekrar vezaret rütbesi verilen Mehmed Selim Paşa'dan, Rumeli Valiliğine atanırken beklenen en önemli husus, Reşid Mehmed Paşa'nın ardından Arnavutluk'ta düzenin korunmasını sağlamaya çalışmasıydı. Fakat sonrasında tekrar sürgüne gönderilmiştir. Bu hususta Hüsrev Paşa'nın teşebbüslerinin olduğu aşikârdır. Bunlara ek olarak kitapta, Mehmed Selim Paşa'nın Halep ve Şam Valiliklerine atanmasını sağlayan süreç anlatılmıştır. Daha öncesinde ihtisap vergisinin Şam'da uygulanabilmesi için uygun bir ortam bulunmadığı hâlde, ihtisap vergisinin Şam ahalisi tarafından duyulmuş olup, ayaklanmaların başlaması üzerine tekrar Mehmed Selim Paşa'ya ihtiyaç duyulmuş ve Paşa, valiliğe atanmıştır. Fakat Mehmed Selim Paşa bu vergiyi kabul ettirebilmek için halk üzerinde belli bir otoritesinin olması gerektiğinin farkında olduğundan, sert bir tutum sergilemiştir. Bunun üzerine otoritesini korumak isterken zuhur eden olay neticesinde Şam isyancıları tarafından bir gece, odası ateşe verilerek alevler içinde can vermiş ve bu süreç, kitapta detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Ayrıca Mehmed Selim Paşa'nın ölümünden sonra eşinin ve çocuklarının hayatı hakkında da kısa bir bilgi verilmiştir.

Akıcı üsluptaki kitapta, Mehmed Selim Paşa'nın doğduğu zamandan ölümüne ve sonraki sürece kadar Osmanlı'da zuhur eden önemli olaylar da ele alınarak, bu süreçte Osmanlı Devleti'nin genel durumundan da bahsedilmiştir. Dönemin siyasi yapısını anlamak için yeterli bir kitap olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca Osmanlı'nın bu süreçteki genel durumundan bahsedilmiş olması, Mehmed Selim Paşa'yı ve faaliyetlerini daha iyi kavrayabilmemiz açısından önemlidir. Kitapta Mehmed Selim Paşa'nın özel hayatı hakkında pek fazla bilgi bulunmaması, belki de literatürde hakkında çok az çalışma bulunmasından kaynaklıdır. Geniş bir kaynakçaya sahip olan bu kitapta birincil kaynakların yeterince bulunması, kitabın güvenilirliği açısından önemlidir.